

Dóra Zoltán: Az illendőség és a vicc

Kevés ember van, aki nem szeret nevetni. A jókedv része életünknek, így válik színessé. Éppen ezért az emberek többsége szívesen hallgat és mond vicceket. A vicc ugyanis afféle „népköltészeti alkotás”, természetesen művészi érték nélkül, s szerepe a mosolyra fakasztás, esetleg a megnevettetés.

Témájukat illetően a viccek sokfélék. A politikától a szerelmi történetekig, a pórul járt ember esetéig minden belefér. Azt tudjuk, hogy egy időben a politikai vicceket úgy is osztályozták, hogy értük hány esztendei börtönbüntetést lehet kapni. Aki mondta, az többel, aki hallgatta, az valamivel kevesebbel úszta meg.

Ezúttal azonban azokról a viccekről szeretnék szólni, amelyek kissé sikamlósak. Hogyan ítéljük meg ezeket a nyelvi ízlés oldaláról, tekintsük-e őket a durvaság megnyilvánulásainak? Először is abból kell kiindulnunk, hogy a vicceket általában baráti körben szokták mondani, olyan emberek a hallgatói, akiket szorosabb, bizalmas kapcsolat tart össze. Nos, ez a beszédhelyzet természetesen megengedi a fesztelenebb szóhasználatot, a társalgási stílusra jellemző nagyobb szabadságot. Nem helyeselhető azonban, ha a vicc csak trágár szavakból, kifejezésekből áll. Az természetesen az adott társaság belügye, hogy milyen vicceket mond és hallgat. A nyilvánosságra nem tartozik, legfeljebb minősíti a társaság tagjait.

Felháborít azonban, ha a rádióban vagy a televízióban útszéli hangú, szinte teljesen szellemtelen viccek hangzanak el, melyekben a hangsúly nem a humoron, hanem az ízléstelenségen van. Különösen akkor háborgok, ha ezeket az adásokat olyankor sugározzák, amikor a gyerekek is részesei lehetnek a kultúra eme „áldásának”. A nyilvánosságnak ugyanis megfelelő tisztelettel tartozunk. Senkinek sincs joga ahhoz, hogy a rádióhallgatókat, televíziónézőket durvasággal, ízléstelenséggel árassza el.